

DANMARKS SØER

6. BIND

Søerne i Nordjyllands og Viborg Amter

Thorkild Høy, Peter Noe Markmann, Finn Sivebæk og Søren Berg

med bidrag af

Susse Mohr Markmann og Bent Hasholt

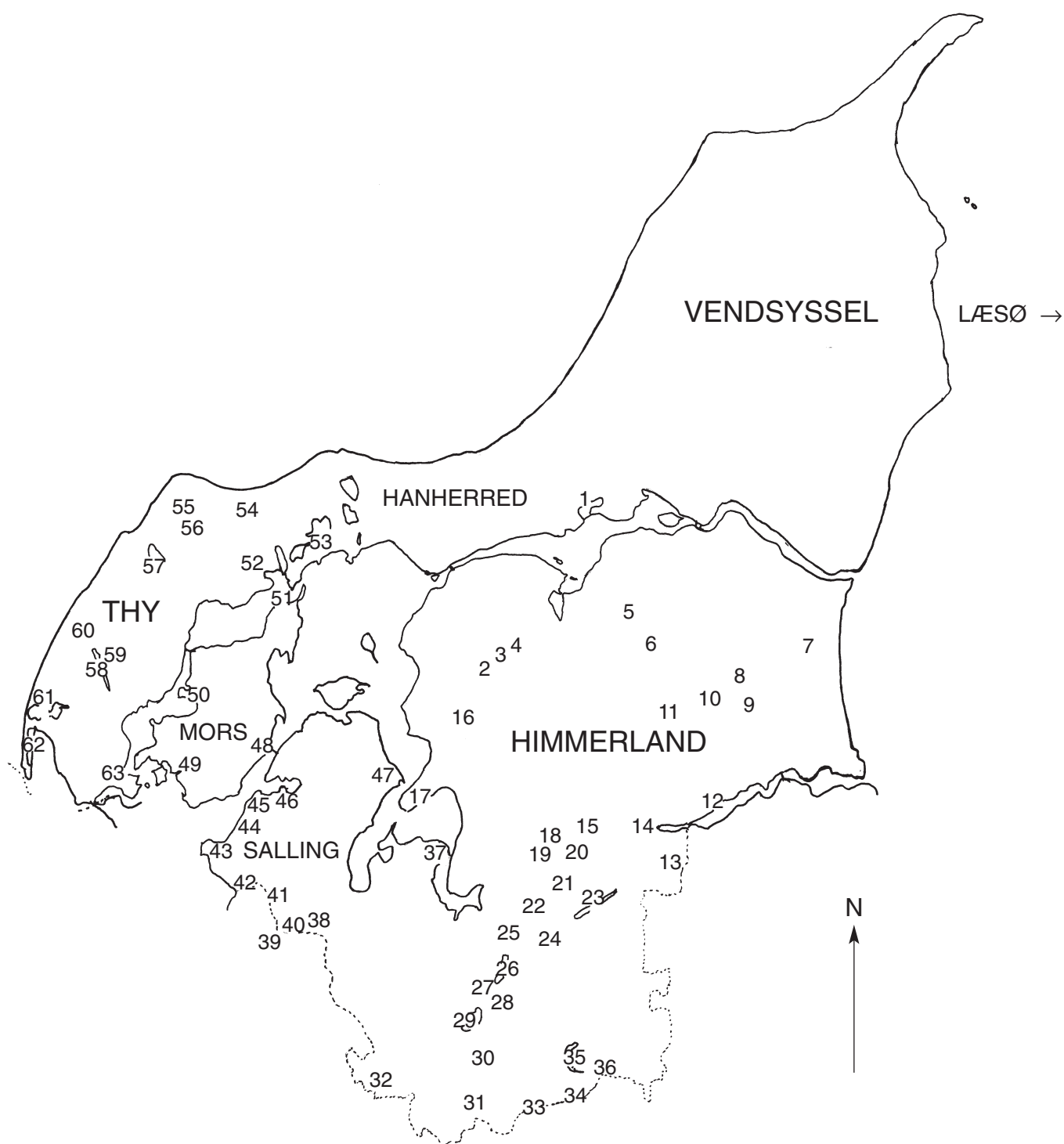
DANMARKS SØER

Søerne i Nordjyllands og Viborg Amter

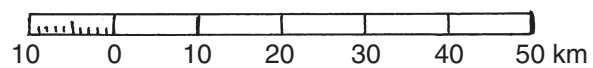
Strandbergs Forlag

Indholdsfortegnelse

Forord	7	Skallesø (39)	198
Søer i Nordjyllands Amt	8	Mørkesø (40)	202
Ulvedybet (Vejlen) (1)	9	Skørsø (41)	204
Sjørup Sø (2)	13	Sønder Lem Vig (42)	207
Øjesø (3)	18	Kås Sø (43)	212
Navnsø (4)	21	Spøttrup Sø (44)	216
Hornum Sø (5)	25	Møllerup Sø (45)	220
Gravlev Sø (6)	29	Hjerk Nor (46)	222
Søer i Lille Vildmose (7)	32	Brokholm Sø (47)	225
Mossø i Rold Skov (8)	36	Legind Sø (48)	228
Madum Sø (9)	38	Søndervig (49)	230
Store Økssø (10)	44	Jølby Nor (50)	234
Teglsø (11)	48	Skarresøer (51)	236
Kielstrup Sø (12)	51	Lønnerup Fjord (52)	241
Glenstrup Sø (13)	55	Vejlerne (53)	244
Hobro Vesterfjord (14)	61	Østerild Fjord	247
Snæbum Sø (15)	64	Arup-Vesløs Vejle	252
Farsø Sø (16)	67	Tømmerby Fjord	255
Lovns eller Louns Sø (17)	71	Glombak	260
		Selbjerg Vejle	263
Søer i Viborg Amt	74	Lund Fjord-Hanvejle	268
Bavsø (18)	75	Fisk og fiskeri i Vejlesøerne	271
Halesø (19)	77	Vullum Sø (54)	277
Klejtrup Sø (20)	80	Søer i Hanstholm Reservatet (55)	280
Hærup Sø (21)	87	Nors Sø (56)	287
Rødsø (22)	92	Vandet Sø (57)	294
Tjele Langsø (23)	96	Ove Sø (58)	303
Vansø (24)	104	Nørhå eller Gyrup Sø (59)	310
Loldrup Sø (25)	107	Førby eller Vorup Sø (60)	312
Viborg-søerne (26)	111	Flade-Roddenbjerg-Ørum-søer (61)	315
Viborg Nørresø	114	Agger Tange Søerne (62)	323
Viborg Søndersø	118	Doverkil (Dover Kil) (63)	326
Vintmølle Sø (27)	130	Appendix	329
Vedsø (28)	133	Supplerende liste over kildemateriale ...	333
Hald Sø (29)	138		
Nipgård Sø (30)	149	Numrene i parentes efter sønavnene refererer	
Hauge (Have) Sø (31)	152	til hosstående oversigtskort.	
Kragsø (32)	157		
Hinge Sø (33)	160	Kortmateriale til hvilket Kort- og Matrikelsty-	
Alling Sø (34)	166	relsen har ophavsret er gengivet på basis af afta-	
Tange Sø (35)	170	le af 19. juli 1995 mellem nævnte institution og	
Ormstrup Sø (36)	184	Thorkild Høy.	
Ørslevkloster Sø (37)	186	Forsidebillede: Vansø nær Viborg set fra den	
Flyndersø (38)	190	nordøstlige ende.	

NORDJYLLANDS og VIBORG AMTER

Danmarks Søer
Søerne i Nordjyllands og Viborg Amter
Bogens udgivelse er muliggjort ved støtte fra

BG-fonden

Elisabeth og Knud Pedersens Fond

Familien Hede Nielsen Fonden

Friluftsrådet

Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse

Lilian og Dan Finks Fond

Niels Due Jensen

Spar Nord Fonden

Torben og Alice Frimodts Fond

Aage V. Jensens Fonde

Af Thorkild Høy og Jørgen Dahl i serien

DANMARKS SØER

BIND 1

Søerne i Storstrøms Amt og på Bornholm

Vedbæk 1991

BIND 2

Søerne i Vestsjællands Amt

Vedbæk 1993

BIND 3

Søerne i Roskilde Amt

Københavns Kommune og Københavns Amt

Vedbæk 1995

BIND 4

Søerne i Frederiksborg Amt

Vedbæk 1996

Af Thorkild Høy

med bidrag af

Søren Berg, Jørgen Dahl, Susse Mohr Markmann,

Peter Noe Markmann og Finn Sivebæk

BIND 5

Søerne i Fyns Amt

Vedbæk 2000

Af Thorkild Høy, Peter Noe Markmann, Finn Sivebæk og Søren Berg

med bidrag af Susse Mohr Markmann og Bent Hasholt

BIND 6

Søerne i Nordjyllands og Viborg Amter

Skodsborg 2004

Forord

Som femte bind har også dette, det sjette, om DANMARKS SØER været nogle år undervejs. Ved dette bind, som har et væsentlig større side-tal end de første fem bind, og derfor er dyrere at fremstille, har det taget sin tid at nå et tilstrækkeligt tilskudsbeløb.

Som ved de allerede udgivne bind har Thorkild Høy (TH) skrevet de indledende geografisk-topografiske afsnit. Geografen, universitetslektor Bent Hasholt (BH) har aflaget mig ved at skrive om Tange Sø og nogle søer i Thy. Afsnittene om fisk og fiskeri m.v. er som for bind 5 skrevet af fiskeribiologerne Søren Berg (SB) og Finn Sivebæk (FS), begge medarbejdere ved Danmarks Fiskeriundersøgelser Institut for Ferskvandsfiskeri i Silkeborg, samt Susse K. Mohr Markmann (SKMM) og Peter Noe Markmann (PNM) der sammen driver et fiskeribiologisk rådgivningsfirma.

Under stofindsamlingen, herunder fotografering, og senere under affattelsen af teksterne har alle forfatterne trukket på velvilje og hjælp fra en talrig skare, ingen nævnt ingen glemt, her i forordet. I de enkelte afsnit er i en del tilfælde enkeltpersoners fortjenester omtalt, men desværre sikkert ikke udtømmende nok. Naturligt nok er der i særlig grad trukket på medarbejdere ved Nordjyllands Amts Natur og Miljøkontor og Vi-

borg Amts afdeling »Miljø og Teknik«, Statsskovvæsenets folk m.fl. Endvidere har Lokalhistoriske Arkiver, erhvervsfiskere, lystfiskere, bredejere og andre interesserede ydet os hjælp og bidraget med oplysninger. Alle der har ydet os hjælp bedes modtage vor bedste tak og vor store påskønnelse, for så vidt angår institutionerne må takken især gå til de personer der rent faktisk har ydet bistanden. Danmarks Fiskeriundersøgelser har ydet støtte ved at stille ressourcer til rådighed for fiskeribiologerne, ligesom Nordjyllands Amt har støttet oversigtsbefiskninger, som det fremgår af de relevante afsnit.

Som værkets initiator og redaktør (til og med dette bind) føler jeg trang til at udtale min påskønnelse af mine biologiske medforfatteres store, uhonorerede indsats og interesse for værkets videreførelse.

Sidst men ikke mindst takkes Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd for mangeårig støtte til materialeindsamling m.v. samt de andesteds opregnede bidragydere til finansiering af bogens fremstilling.

I øvrigt tillader jeg mig at henvise til forordene i de tidligere udgivne bind, især forordet til bind 1, hvor der redegøres for en række principielle overvejelser.

Thorkild Høy

Søer i Nordjyllands Amt

Vendsyssel er yderst fattigt på søer. Den eneste større sø, Gårdbosø, blev udtørret allerede 1881-82. På Skagen-halvøen findes en del klitsøer af hvilke mange er temporære, og tæt langs kysterne en del vande opstået ved ralgravning. To mindre søer i morænelandet fortjener omtale af fiskemæssige grunde: Nols Sø og Klokkeholm Møllesø. *Nols Sø* ligger i udkanten af Saltum By i Pandrup Kommune og er kun ca. 2 ha i areal. Dybden er ringe. Sidst i 1970'erne søgte man at bedre søens tilstand ved udsætning af græskarper. Bestanden er uddød, »heldigvis« lyder det fra Per Schriver, Nordjyllands Amt, for de har vist sig at være meget grådige.

Klokkeholm Møllesø, tæt nord for Klokkeholm By i Dronninglund Kommune, er ifølge Mohr-Markmann i sin nuværende form en 7 ha stor genskabt sø, hvor der tidligere havde været en mindre mølledam. Tilladelsen til at opstemme Klokkeholm Møllebæk, et tilløb til Ryå, blev givet 5. juni 1978. Søens største dybde er ca. 2 m. Den fik hurtig en kraftig vegetation af undervandsplanter, og for at holde denne i ave udsatte man græskarper, som man efterfølgende har haft besvær med at holde under kontrol. Under en større befiskning 2002 fandt man en fiskeart ny for Danmark, som har fået det danske navn båndgrundling (*Pseudoraspoa parva*), en lille karpefisk. Den stammer oprindelig fra Kina. Den nærmeste bestand findes i dag i Nord-

tyskland. Båndgrundlingens tilstedeværelse her skyldes givetvis menneskelige aktiviteter. Den bruges en del som agnfisk.

Nede ved Limfjorden er der, som følge af en række tiltag, opstået lagunesøer som f.eks. Ulvedybet og søerne i Vejlerne, af hvilke en mindre del hører til Nordjyllands Amt.

I den del af amtet, der ligger syd for Limfjorden, og af hvilken Himmerland udgør hovedparten, er der et antal, mest mindre, søer. Forfatteren kender mange af dem fra sine drengeårs strejftog og har vel funderet over, hvad der gemte sig under overfladen. Derfor har han, når gunstig lejlighed gaves, kortlagt dybdeforholdene i en hel del af dem. Amtet har ikke vist synderlig interesse herfor, ligesom det ikke, modsat mange andre amter for deres områder, har ønsket at støtte udgivelsen af denne bog, men Natur- og Miljøkontoret har været meget behjælpelig under stofindsamlingen.

I Himmerland er en del lavvandede søer blevet tørlagt, da det var sagen. En del af dem er i de senere år blevet til søer igen og er derfor med i denne bog: Gravlev Sø, søer i Lille Vildmose og Lovns Sø. Vilsted Sø-Søndersø, en sø af betydelig størrelse, blev tørlagt i flere etaper. Arealerne er blevet erhvervet af Aage V. Jensens Fonde og søen forventes genskabt i løbet af få år.

TH

vandslagune, var en realitet. Mens vandarealet vest for Øland efterhånden blev helt tørlagt, blev Ulvedybet bevaret, men i årene derefter var der flere anslag mod dets eksistens. I 1960'erne byggedes et dige vest og nord om vandarealet der skulle bevares. Ca. midt på nordkysten opførtes en stor pumpestation (bygningen bærer årstallet 1969) der hæver vandet fra Nørre Økse Kanal op i Ulvedybet, der afvandes til Limfjorden gennem en sluse der slipper vandet ud, når der er lavvande i fjorden.

I 1930 etableredes »Øland Vildtreservat« der også omfattede Ulvedybet. Det forhindrede ikke, at det vestlige vandområde helt forsvandt, og Ulvedybet var, som nævnt, også truet, men Landbrugsministeren besluttede i november 1965 at dette skulle bevares i dets daværende udstrækning af hensyn til fuglelivet, men samtidig blev der åbnet op for det forømtalte dæmningsbyggeri tæt på kysten. 1974-75 udvidedes reservatområdet med en strimmel på 100 meters bredde af Gjøl Bredning og den 14 m brede hoveddæmning/vejdæmning.

Ifølge Jørgen Fog: »Danmarks Vildtreservater« 1976 udgør hele reservatet ca. 775 ha af hvilke Ulvedybets vandflade, som er søterritorium, skulle udgøre ca. 600 ha, og randarealerne mellem diget og kysten, eng og rørskov, skulle være ca. 150 ha. Denne bræmme uden om søen tilhører Staten. Forfatteren foretog en planimetrering på 4-cm kortene 1217 II SV Brovst (1988) der dækker næste hele området, og 1217 II SØ Gjøl (1989). Den sammenhængende ubrudte vandflade blev fundet at være 555 ha. I den sydlige del op ad Øland og vejdæmningen har der dannet sig en adskilt del som udgør ca. 52 ha. Den adskillende voldning kunne være en isprensningvolding, da den ifølge Palle Uhd Jepsen (pers. comm.) ikke er menneskeskabt. Området er attraktivt for fuglene og her står et fugletårn med adgang fra den vestligste ende af vejdæmningen.

Under Vandmiljøplan II har Ulvedybet afløst Madum Sø som overvågningssø. Hornum Sø udgør fortsat den anden.

I Nordjyllands Amts vandmiljøovervågnings-

rapport for Ulvedybet: Areal 5,8 km² (andetsteds i rapporten 590 ha), største dybde 1,945 m ved en vandstand på 0,0 m, middeldybde 0,945 m og volumen 5.480.000 m³, formentlig på basis af det dybdekort der er publiceret i rapporten).

Ca. 49,5 km² afvandes til Ulvedybet. Oplandet strækker sig langt nordpå og er for størstedelen hævet stenalderhavbund, hvorfor vandet derfra, i al fald i en årrække, indeholdt en del salt. Hovedparten af afvandingen sker gennem Nørre Økse Kanal hvis vand løftes op gennem den tidligere nævnte pumpestation. Vandet i Ulvedybet udskiftes relativt hurtigt, ca. 4 gange om året. Saltholdigheden svinger meget, men hyppigst ligger den på 8–12 o/oo, ofte om ved 10 promille lavere end i fjorden.

Det tidsvægtede gennemsnit for sigtdybder var for 1998 0,6 m og for 1999 0,7 m ifølge for-nævnte overvågningsrapport.

Ulvedybet er delt mellem Brovst og Åbybro Kommuner.

TH

Fisk, fiskeri og fugleliv

Hvordan Ulvedybets miljøtilstand har udviklet sig gennem de første mange år af søens levetid vides ikke. Da der første gang blev foretaget en undersøgelse i søen i 1981, var den, ifølge rapporten »Ulvedybet 2003« fra Nordjyllands Amt, stærkt næringsrig med en næringsstofkoncentration på 0,35 mg fosfor og 3,0 mg kvælstof pr. liter og en sigtdybde på 0,35 m, målt som års-gennemsnit. Det ville også have været mærkeligt andet, søens beliggenhed taget i betragtning; midt i et intensivt dyrket landbrugsområde der afvander til søen og indtil midt i 1980'erne med tilførsel af spildevand fra Arentsminde via Nørre Økse Kanal. Som nævnt tidligere er Ulvedybet inddraget under Vandmiljøplan II's overvågningsprogram. Den er derfor blevet undersøgt årligt siden 1998. Undersøgelserne har vist, at tilstanden langsomt bedres, og i 2003 opfyldte søen for første gang det mål for miljøtilstanden, der er fastsat af Nordjyllands Amt. Bl.a. var sommersigtdybden steget til 1,4 m mod 0,7 m i 2002. Grundet

Ulvedybet: Den sydvestlige del.

T.H. 4.5. 1986

Ulvedybet: Pumpestationen og munden af Nørre Øxe Kanal.

T.H. 26.6 2001

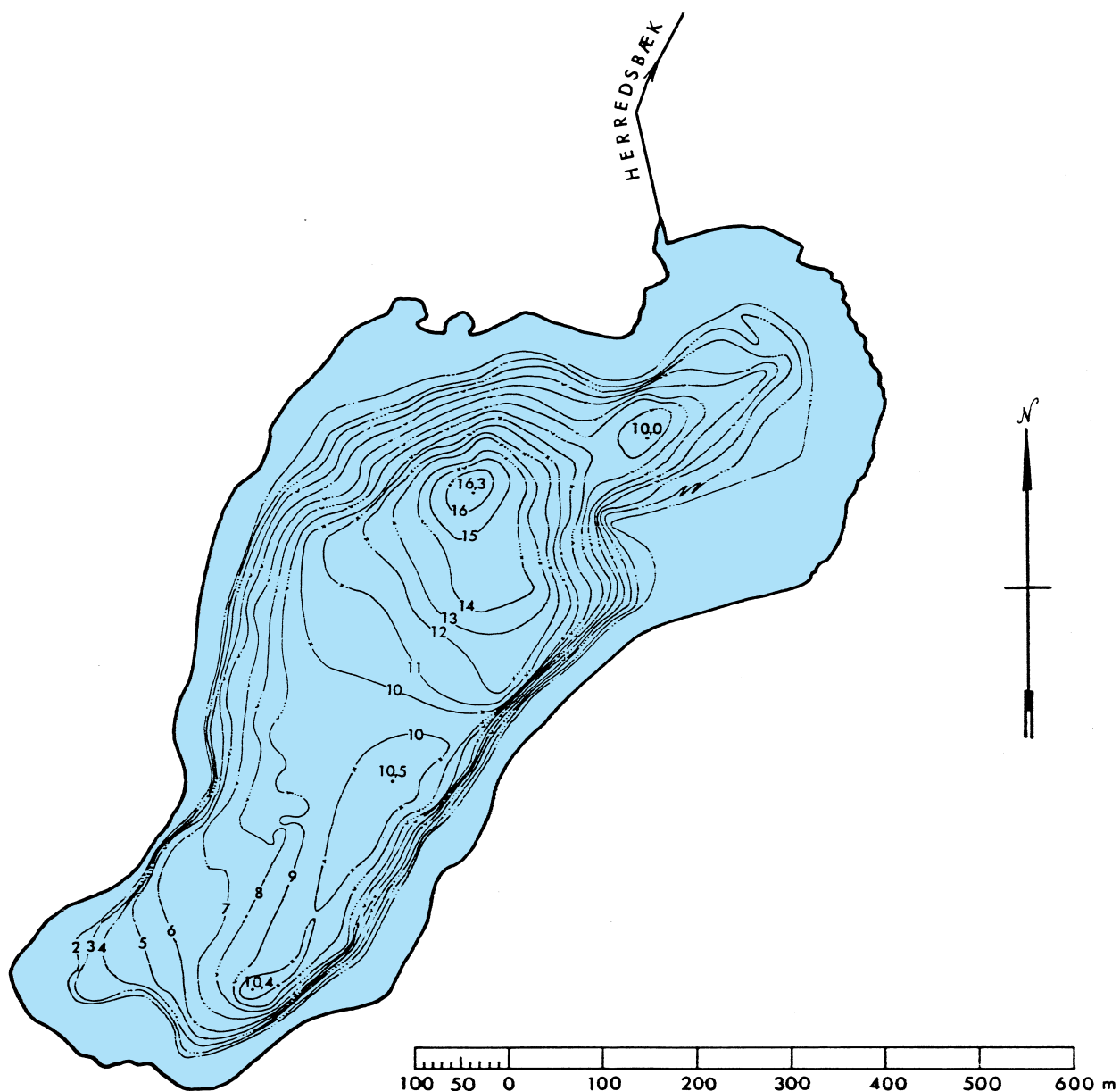
det meget store antal fugle, der opholder sig i og ved søen, forventer man ikke, at det vil være muligt at forbedre miljøtilstanden meget mere. Dertil tilføjer fuglene søen for mange næringsstoffer. I lighed med andre brakvandssøer er der langt mere undervandsvegetation end sigtedybden tilskriver, hvilket måske er med til at tiltrække de mange fugle. Fuglene vil blive yderligere omtalt sidst i dette afsnit.

Hvordan fiskebestanden udviklede sig gennem de første mange år vides heller ikke. Derimod kender vi, i kraft af de undersøgelser der er foretaget i forbindelse med overvågningsprogrammet, den nutidige fiskebestands sammensætning. Følgende arter blev registreret i 2001: *sild/brisling*, *smelt*, *skalle*, *rudskalle*, *ål*, *3-pigget hundestejle* og *kutlings* som de dominerende arter. Herudover blev der truffet få eksemplarer af *helt*, *hornfisk*, *9-pigget hundestejle*, *sortkutling*, *ålekvaabbe* og *tangnål*, for fleres vedkommende kun et enkelt eksemplar. Af fiskene var 86,1 % under 10 cm, vægtmæssigt udgjorde skalle og rudskalle 79,9 % af fangsten. Fiskebestanden svarer derfor godt til det forventede i en næringsrig brakvandssø med stærkt svingende salinitet: mange planktonædende arter, mange små fisk og et stort bidrag af marine arter. Man må gå ud fra at hovedparten af søens ferskvandsfisk med mellemrum går til når saliniteten stiger; i 1998 nåede den næsten 20 ‰ om sommeren.

To forhold gør at der ikke findes nedskrevne oplysninger om fiskeri i Ulvedybet: den forholdsvis korte tid søen har eksisteret og etableringen af vildtreservatet, da søen var få år gammel. Men det skulle dog være mærkeligt om ikke de gode fiskere på Øland og Gjøl har forsøgt sig med lidt fiskeri i de første år, uanset om de havde lov eller ej. Der må givet have været mulighed for fangst af bl.a. ål, der næppe blev negativt påvirket af, at digerne blev bygget. Men af gode grunde har de nok gået stille med dørene om dette fiskeri.

Som nævnt ovenfor er der rigtig mange fugle, der lever i og ved Ulvedybet eller anvender søen som rastepads under træk. Ifølge Dansk Ornitologisk Forenings database er der igennem årene observeret ikke mindre end 176 forskellige fuglearter (inklusive racer og hybrider) på eller omkring Ulvedybet. Det er ikke muligt her at nævne dem alle, men nogle få af de mere eksotiske kan nævnes: sort stork, skestork, flamingo, hele 12 arter af gæs incl. tundrasædgås og nilgås, 14 arter af rovfugle incl. havørn og kongeørn, træne og mange flere. Ifølge TV2/Nords hjemmeside skal det endvidere være muligt om efteråret at opleve fænomenet »sort sol«, når titusindvis af stære om aftenen samles og flyver i de smukkeste formationer, inden de i mørkningen pludselig som på tælling alle slår sig ned i rørskovene for at overnatte.

SB

Sjørup Sø

I ældre tid ofte Lille Sjørup Sø efter den beskedne landsby Lille Sjørup på dens vestbred, en landsby der nu er så godt som borte efter at de 2-3 gårdes jorder er blevet til golfbaner. På himmerlandsk udtales Sjørup uden stød.

På kortet over »Søttrup Bye og Leeret, Ulstrup Sogn, Aars Herred, Aalborg Amt. Opmaalt 1814 af G. Wesenberg« er søen vist i sin

helhed i randen af ejerlavet med navnet »Sørup Søe«. Den blev ikke tildelt matrikelnummer. Det er sket langt senere. Nu står den betegnet som matr. nr. 42 Søttrup By, Ulstrup (Sogn) som henhører under Aars Kommune. Længs vestkysten tilgrænses den af arealer under Himmerland Golf og Country Club i Flejsborg Sogn i Farsø Kommune.

Kortet over Lille Sjørup daterer sig fra 1800, og udskiftningen fandt sted 1801.

Sjørup Sø har en særlig plads i mit hjerte, fordi den var søen der lå nærmest mit barndomshjem i Vindblæs. Jeg har kunnet følge udviklingen omkring den i et par menneskealdre. Sjørup Sø blev en af de søer, jeg tidligst udforskede dybdeforholdene i. Det skete i 1940 med meget primitive midler som beskrevet i en artikel et par år senere, hvorfra citeres: »Men nu blev Søen ogsaa Offer for min Kundskabstørst. Dens Dyb skulde afsløres og kortlægges. Et stort Kort blev tegnet og sat paa en Plade, et Lod og en Lodline blev fremskaffet og med en Kammerat som Hjælper gik jeg løs paa Opgaven. Der hvor min Broder og jeg første Gang saa Søen ligger nu et Sommerhus og dér laante jeg en Baad hos en Hr. Kaarsberg, der viste stor Velvilje over for mine Planer. For første Gang *sejlede* jeg da paa Sjørup Sø og for første Gang sænkede jeg mit Lod i dens Vande. Resultatet noteredes paa Kortet. Nogle Aaretag og et nyt Lodskud blev taget. I saa vidt muligt rette Linjer krydsede vi Søen i Zigzag. Da Aftenen kom, stod over et halvt Hundrede Dybdetal optegnede paa Kortets hvide Flade.« Den største dybde jeg dengang fandt var 14,75 m. Også journalisten Knud Baungaard har fortalt barndoms minder fra søen i bogen »Barn af Himmerland II« udgivet af Lions Clubber i Himmerland 1980.

I august 1966 kom jeg igen, denne gang udrustet med ekkolod og kartografisk ekspertise. Nu fandt jeg en største dybde på 16,3 m ved et vandspejl 18,1 m over DNN(GM). Ved planimetrering på originalkortet i 1:5000 bestemtes arealet til 39,4 ha, voluminet til 2.250.000 m³ og middeldybden til 5,9 m. På fornævnte kort fra 1814 er arealet angivet til 1348930 kvadraten = 53,15 ha. Der er således siden da sket en betydelig reduktion af arealet ved uddybning af afløbet Herredsbæk, et kommunalt vandløb, der via Bjørnsholm Å udtømmer sig i Limfjorden. En nabo til søen ville vide, at afløbet først i 1900-tallet var blevet uddybet ca. 1 m. I 1932 opgravede Hedeselskabet det yderligere.

Sjørup Søes opland er beskedent, 150 ha opgives det til. Det rummer følgelig ingen større vandløb. Vandskellet ligger især tæt på sydenden, hvor nabosøen, Ørndrup Sø, afvandes syd efter gennem Tværbæk, et tilløb til Trend Å. I 1919 indgik Hedeselskabet en kontrakt om opstilling af en stor vindrose ved sydenden af Ørndrup Sø, så dermed blev søen formentlig fuldstændig tørlagt.

Et så dybt bækken som Sjørup Søes må anses for resultatet af bortsmelten af en dødsklump. Vest for sydenden hæver Kirkebakken sig 15 m over søfladen. Heroppe findes de beskedne rester af en kirke der formodes at have hørt til et lille kloster, et annex til Vitskøl, antages det. Kirkens omrids ses tydeligt på luftfotos fra 1990, på hvilke det også ses, at en fairway fører lige forbi. Ruinfeltet er naturligvis fredet. Mod søen ender den fladtoppede bakke i en skrænt, ned i hvilken er skåret spidsbundede tørdale. For foden af skrænten findes et smalt forland, et vidnesbyrd om sænkning af vandspejlet. På østsiden stiger terrænet mere jævnt, Her finder man ud for søens nordlige del Øjesø Plantage, en privat plantage der nu er udstykket i sommerhusparceller og 6-7 huse titter frem mellem grænerne. Mere herom under Øjesø.

3.8.1966 målte forfatteren sigtdybder på 0,8–1,0 m 3 steder midt ude i søen. Nordjyllands Amt angiver tal på fra 1,1 m til 2,4 m i 1980, i juli blev der målt 3,5 m. Senere målinger frem til 1999 svinger mellem 1 og 3,2 m, men der synes kun at være foretaget én måling om året. Disse tal og andre indikatorer viser hen til, at søen er moderat næringsberiget.

Især i nordenden, hvor der er en bred fladvandszone, er der rørskov. Strid om rørskaersrettigheder førte til en retssag og overvejelser vedrørende afgrænsning af søparter, jfr. Tidskrift for Opmaalings og Matrikulsvæsen, 4. Bind, 9. Hæfte, 1. Januar 1907 med 2 kort. Domstolsafgørelsen, der bl.a. statuerede, at søen tilhørte bredejerne, refereres i samme tidsskrifts 8. Bind, 3. Hæfte, 1. Juli 1917. I 1980 foretog Nordjyllands Amtskommune en vegetationsundersøgelse her, jfr. rapporten Søkartering II, 1980.

Før omkring 1980 var egnen omkring Sjørup Sø en uberørt og noget afsides del af Himmerland, men i 1979 indledtes et omfattende byggeri, starten på Himmerland Golf & Country Club. Golfklubben blev stiftet 1981. Foretagendet må siges at være blevet en succes, trods utvivlsom lokal skepsis i starten. Ved et besøg ved søen iagttog jeg en hel flåde af sejlbrætter. Disse er imidlertid forsvundet igen. Man kan beklage, at freden er blevet brudt, men for egnen med dens magre jorder, har foretagendet nok betydet en velkommen forøgelse af indtjeningsmulighederne.

TH

Fisk og fiskeri

Sjørup Sø var tidligere en meget ren og klarvandet sø. En københavnsk ingeniør, Jørn Sonne, som havde interesse i søen, oplyser i 1945 i en skrivelse til den daværende Dansk Biologisk Station, at søen var klarvandet, og at grundskudsplanter dækkede den grusede søbund i et ca. 15 m bredt bælte langs bredden. Uden for

dette var der et ca. 3 m bredt bælte af rankegrøde med pilformede blade og rødbrune stængler, som nåede helt op til vandoverfladen.

Ingeniøren fandt Sjørup Sø's geddebestand meget lille, medens søens aborrebestand var særdeles stor. Han søgte fiskeribiologernes råd om mulighederne for at forbedre bestanden ved supplerende udsætning af gedder, og han foreslog i den forbindelse selv, at supplere fødegrundlaget for gedderne ved at udsætte egnede fødefisk i form af karudser fra den nærliggende Farsø Sø, som husede en stor karudsbestand eller skaller fra en nærliggende mindre sø. Han blev rådet til at udsætte større gedder, men fra rådet udsætning af såvel skaller som karudser, idet biologerne formodede, at de mindre aborre, som er udmærket gedde-føde, ville have godt af en udtynding

Der er ikke foretaget systematiske undersøgelser af søens fiskebestand, så resultatet af ingeniør Sonnes geddeudsætninger kendes lige så lidt som sammensætningen søens øvrige fiskebestand.

Nordjyllands Amtskommune undersøgte sø-

Sjørup Sø: Ko i fladvandet i søens nordlige ende.

T.H. August 1966

ens vandkvalitet og vegetation i 1971 og i september 1975. Ved 1971-undersøgelsen var søen meget klarvandet, men den viste tegn på næringsberigelse, idet der i dagtimerne var iltovermætning i overfladevandet, som også havde en relativt høj pH-værdi. Vegetationen omfattede en række undervandsplanter – heriblandt et par vandaks-arter og aks-tusindblad. I 1975 oplyser amtet i sin oversigt over tilstanden i 21 søer – heriblandt Sjørup Sø – at den »fremtræder som en næringsrig sø, hvis næringsrigdom skyldes dels udvaskningen af næringssalte fra de omgivende jorder, dels tilførslerne med spildevandet«. Fra at have været klarvandet og næringsfattig var søen således blevet svagt næringsrig med en sigtddybde på kun ca. 1 m. og et ganske højt antal coli-bakterier, hvilket tydede på en tilførsel af spildevand.

Ved amtets søkartering i 1980 undersøgtes søens vegetation omhyggeligt. Den viste, at rørskoven især var veludviklet i søens nordøstlige ende. Bortset fra et begrænset antal spredte rørskovsområder var der næsten hele søen rundt ud til ca. 2 meters dybde et vegetationsbælte, som

overvejende bestod af dyndpadderok, sumpstrå og 2 arter af vandranunkel. Derudover var der flere steder på dybder indtil omkring 3 m ganske omfattende bevoksninger af op til 5 forskellige vandaks-arter og aks-tusindblad. Længere ude fandtes flere steder tornfrøet hornblad, som tåler mere uklart vand end de øvrige undervandsplanter. På flere steder fandtes også de forholdsvis rentvandskrævende, rodfæstede alger Chara og Nitella med Nitella, som den mest skyggetålende. Vegetationens dybdegrænse var omkring 4 m. Langs søens sydlige og vestlige bred fandtes en del algearter, som tydede på en »lokal« næringsberigelse. Det er nærliggende at antage, at dette kunne være en følge af kreaturerne frie adgang til søen i dette område. Det er jo velkendt, at kreaturer gøder, når de får benene i vand. Algevegetationen var i øvrigt rig på kiselalger, som sad i stor mængde på undervandsplanterne.

Amtet nævner i 1975, at søens fiskebestand især omfatter *ål*, *gedder*, *skaller* og *brasen*.

Farsø Egnens Turistbureau og Himmerlands Golf og Country Club oplyser om lystfiskerfangster af *gedder*, *aborre*, *sandart*, *skaller* og *ål*.

